

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tina Kralj

**Moške percepcije in prakse spolne delitve dela glede na urbano in ruralno
okolje**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tina Kralj

Mentorica: izr. prof. dr. Alenka Švab

**Moške percepcije in prakse spolne delitve dela glede na urbano in ruralno
okolje**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

Moške percepcije in prakse spolne delitve dela glede na urbano in ruralno okolje

Tradicionalne strukture delitve domačega dela, kjer so ženske skrbele za dom in družino, moški pa bili finančni preskrbljevalci, je z množičnim zaposlovanjem žensk začela vse bolj nadomeščati enakomernjša delitev dela. Proces novega očetovstva se kaže v aktivnejši participaciji moških v družinskem življenju, v bolj enakomerni delitvi domačega dela in skrbi za otroke. Vendar pa so, kljub težnji po enakovrednosti med spoloma, te tradicionalne strukture še vedno prisotne. Medtem ko se moški na ravni stališč zavzemajo za enakovredno delitev domačega dela, pa je praksa velikokrat drugačna. In na drugi strani, čeprav so moški že bolj vključeni v skrb za otroke, gospodinjsko delo še vedno ostaja domena žensk. Namen diplomske naloge je, preko opravljenih intervjujev, analizirati razliko med stališči moških o enakovredni delitvi domačega dela med spoloma ter dejanskimi praksami delitve domačega dela. Pri tem nameravam primerjati stališča in prakse moških v različnih življenjskih okoljih.

Ključne besede: novo očetovstvo, domače delo, enakost med spoloma, percepcije in prakse.

Perceptions and practices of men, regarding sexual division of labor in urban and rural environment

In traditional structures of the domestic division of labor, women were the one that took care of home and family, while men were financial supporters. But things started changing with mass employment of women, when traditional structure were gradually replaced with more equal division of labor. The process of new fatherhood is reflected in the active participation of men in family life, in more equal division of domestic labor and in child care. However despite the tendency of equivalence between the genders, the traditional structures are still there. While men support the equal division of domestic labor, they do not always practice it. And on the other hand, even if men are nowadays more involved in child care, domestic labor remains in the hands of women. The purpose of this paper is, through different interviews, to analyze the difference between the perceptions of men on equal division of domestic labor between partners and the actual practice of division of domestic labor. Along that my intention is to compare perceptions and practices of men in different life environments.

Keywords: new fatherhood, domestic work, gender equality, perceptions and practices.

KAZALO

1 UVOD	6
2 NOVO OČETOVSTVO.....	7
3 DOMAČE DELO	10
4 EMPIRIČNI DEL – Primerjava moških percepcij in praks spolne delitve dela glede na urbano in ruralno okolje	13
4.1 Opis metodologije, vzorčenja ter poteka raziskave.....	13
4.2 Izvedba raziskave	15
4.3 Socio-demografski opisi vzorca	15
4.3.1 Intervjuvancii, živeči v urbanem okolju – Ljubljana	15
4.3.2 Intervjuvanci, živeči v ruralnem okolju – Koroška in Jugovzhodna Slovenija	16
4.4 Analiza rezultatov: Percepcije in prakse	17
4.4.1 Enakopravnost med spoloma	17
4.4.2 Gospodinjska opravila.....	18
4.4.3 Dogovarjanje in konflikti	20
4.4.4 Skrb za otroke.....	21
4.4.5 Sorodniške vezi	22
4.5 Diskusija.....	23
5 ZAKLJUČEK.....	25
6 LITERATURA.....	26

KAZALO TABEL

Graf 3.1: Povprečno število ur, namenjenih domačemu delu, skozi čas11

Graf 3.2: Povprečno število ur, namenjenih domačemu delu, v Sloveniji v letih 1990 in 2005.....11

1 UVOD

Tradicionalno delitev dela, kjer je ženska gospodinjala, moški pa skrbel za finančno preskrbljenost družine, delitev sfer na javno - moško in zasebno - žensko je zamenjala egalitarnejša, vendar še vedno ne egalitarna, delitev dela in enakost med spoloma na obeh področjih, v zasebnem in javnem (Černigoj Sadar 2000; Jogan 2004; Švab 2001). Vlogo odtujenega in utrujenega očeta je nadomestila vloga aktivnega očeta, ki naj bi aktivno sodeloval tako pri skrbi in vzgoji otroka, kot tudi pri opravljanju domačih del in skrbi za gospodinjstvo. Na drugi strani pa tudi ženska ni več vezana samo na dom, pač pa ima enake možnosti grajenja poklicne kariere kakor moški. Z novim očetovstvom, množičnim zaposlovanjem žensk, individualizacijo, spremenjenimi percepcijami, vrednotami in različnimi oblikami družin se družinska sfera sooča s pluralizacijo, pluralizacijo načinov družinskega življenja in pluralizacijo družinskih oblik (Švab 2001), a družina ostaja eden najpomembnejših segmentov posameznikovega življenja. Idealnotipska slika Parsonsove družine iz 50ih let 20. stoletja, to je poročenega para z otroki, kjer je moški zaposlen, ženska pa doma gospodinja (Parsons v Humer 2009, 68) je torej v zatonu in jo nadomeščajo nove oblike družin. Pa vendar so ženske (v diplomski nalogi jemljem pod drobnogled heteroseksualno družino z otroci), kljub temu, da so moški sicer vse bolj pripravljeni sodelovati v družinski sferi, še vedno tiste, ki prispevajo večji del dela, tako gospodinjskega kot skrbstvenega (Humer 2009; Rener in drugi 2008).

V primerjavi s svojimi očeti so današnji moški res bolj vključeni v družinsko sfero dela, vendar se postavlja vprašanje, do kakšne mere ta vključenost sega. Se spremembe dogajajo le na ideološki ravni, v stopnji pripravljenosti ali se to realizira tudi v vsakdanjih praksah? Kakšna je pravzaprav sama ideja o enakopravnosti med spoloma v zasebni sferi dela v moških glavah in do kakšne mere se ta ideja uresničuje. Se aktivno očetovstvo odvija le na področju očetovanja ali sega tudi na področje gospodinjskih del. In ali obstaja, glede na majhnost Slovenije a razpršenost poselitve, razlika v mišljenju in praksah med urbanim okoljem, kjer naj bi se spremembe odvijale hitreje, ter ruralnim okoljem. To so vprašanja, s katerimi se ukvarjam v svoji diplomski nalogi, pri iskanju in razumevanju odgovorov pa sem si pomagala z intervjuvanjem moških iz različnih življenjskih okolij.

Diplomska naloga je sestavljena iz dveh glavnih delov. V teoretičnem delu sem podrobneje definirala lastnosti novega očetovstva in spremembe, ki jih slednje vnaša v zasebno sfero ter ukrepe politike, ki segajo na področje spodbujanja vključevanja moških v družinsko sfero.

Preko konkretiziranja domačega dela in vključenosti članov tako v gospodinjska opravila kot tudi v skrb za otroke sem navedla različne stopnje vključenosti moških v družinsko sfero dela. V drugem, empiričnem delu, pa sem na podlagi opravljenih desetih intervjujev analizirala percepcije moških o spolni delitvi dela ter v kolikšni meri se te razlikujejo od dejanske delitve dela v samem gospodinjstvu intervjuvanih moških. Pri tem sem primerjala percepcije in prakse intervjuvancev v urbanem okolju s percepcijami in praksami intervjuvancev v ruralnem okolju. Diplomsko delo sem zaključila s sklepom in seznamom literature.

2 NOVO OČETOVSTVO

Za razumevanje procesov fenomena novega očetovstva je potrebno razumevanje družbenega, zgodovinskega in kulturnega konteksta oblikovanja delitve spolnih in družinskih vlog (Švab 2000). Zaradi vseh teh različnih kontekstov, okolij in kultur proces vsekakor ni homogen, vendar pa se, zaradi preobsežnosti teme, osredotočam le na najvidnejše lastnosti novega očetovstva.

Fenomen novega očetovstva, kot del splošnega fenomena pluralizacije moškosti in moških identitet ter procesa erozije patriarhalne očetovske avtoritete, označuje premik od patriarhalnega družinskega modela, v katerem so se moški - očetje identificirali z vlogo materialnega preskrbovalca družine, k aktivnejšemu vključevanju moških v družinsko življenje, k bolj enakomerni delitvi družinskega dela in skrbi za otroke. Lastnosti novega očetovstva se kažejo tako v spreminjanju ideologije očetovstva na družbeni, sistemski ravni (družinske politike) kot tudi v spreminjanju moške identitete, prepričanij in vrednot na individualni ravni (Rener in drugi 2008). Nedvomno je pojav povezan s pojavom odgovornega starševstva, imenovanega tudi »aktivno starševanje« (Švab 2001, 56) ali pa »zahtevne naloge starševanja« (Ule 2008, 83), tako v smislu odgovorne in skrbne matere kot tudi očeta (Švab 2001, 125). V t.i. tradicionalni družini je bila namreč vloga odgovornega, skrbnega in ljubečega starša, ki otroku ponuja emocionalno podporo, vezana bolj na mater, medtem ko se z novim očetovstvom ta čustvena podpora prenaša tudi na očete. Čeprav ne smemo trditi, da je pojav aktivnih, ljubečih očetov nov¹, je zagotovo bolj pogost, k čemur je pripomogla tudi sprememba koncepta odgovornega in skrbnega starševstva. »Če je slednje na začetku 20. stoletja pomenilo zagotavljanje materialne varnosti družine, se je kasneje

¹ O pojavu skrbnih očetov že v preteklosti v Goody 2003.

percepcija starševstva utemeljila v konceptu psihološke varnosti in zaščite otrok. V zadnjih 50ih letih pa se definicija starševstva navezuje predvsem na večje čustvene in skrbstvene vključenosti, te spremembe pa je treba razumeti v kontekstu družbenih, ekonomskih in kulturnih razmer ter socio-ekonomskega položaja posameznikov« (Brannen in drugi v Humer 2009, 88).

Gre za obrat od komplementarnega² modela starševstva k participativnemu modelu, kot to poimenuje Švab (2000).

Na pojav novega očetovstva je vplivala vrsta dejavnikov, med drugim tudi množično zaposlovanje žensk, ki je prineslo potrebo po usklajevanju dela in družine, hkrati pa razbremenilo moškega kot edinega finančnega oskrbovalca družine. V resnici moški nikoli niso bili edini finančni oskrbovalci družine, saj so ženske s svojim ne le neformalnim domačim delom v zasebni sferi, pač pa mnogokrat tudi s plačanim delom, močno prispevale k družinskim financam (Goody 2008).

Spremembe v očetovanju³ se kažejo prej v kulturi, vrednotah, normah, prepričanjih, kot pa v dejanskih praksah, kar ameriška sociologinja A. Hochschild (Švab v Rener in drugi 2008, 41) poimenuje »zavlačevana revolucija«. Na same prakse očetovanja pa vplivajo različni dejavniki, tako objektivni, kot so družbeni kontekst, kulturne reprezentacije in ideologije, kot tudi subjektivni dejavniki, pričakovanja moškega, partnerke, družine, izkušnje, družinski odnos, starost, izobrazba, zaposlitveni status in zaposlitvena stabilnost, časovna razpoložljivost, itd. (Arendell, Van Dondken v Rener in drugi 2008, 42). Čeprav je ideja enakovrednosti med partnerjema prisotna in pozitivno sprejeta že kar nekaj časa, pa je tradicionalna percepcija spolne delitve dela ter očetovstva in materinstva še vedno močno prisotna. Oče je v medijih pogosto prikazan kot manj kompetenten v skrbstvenem delu in v večji meri tisti, ki skrbi za finančno preskrbljenost družine. Avtorice prav tako opozarjajo, da se zdi, da problem aktivnejšega očetovanja ni toliko problem moških oziroma njihove pripravljenosti in sposobnosti za aktivno očetovanje, temveč tudi kulturnega imaginarija, ki materinstvu še vedno podeljuje nenadomestljivo, središčno vlogo družine (Rener in drugi 2008, 39; Švab 2000). Družba torej še vedno podeljuje materam posebno funkcijo, očete pa posledično odriva na rob in jim podeljuje stigmo manjših skrbstvenih sposobnosti.

² Kjer so družinske vloge razdeljene po spolu in starosti, so torej izključujoče, a komplementarne.

³ Medtem ko se pojem očetovstvo nanaša na splošno, identitetno raven, kot proces, se pojem očetovanja nanaša na udejstvovanje in realizacijo očetovske vloge v praksi.

Glede na vključenost očetov v družinsko sfero Badlock in Hadlow (2005 v Rener in drugi 2008, 23) klasificirata štiri tipe sodobnih očetov:

- očetje, ki predstavljajo avtoriteto, skrbijo za red in niso vpleteni v vsakdanjo nego in skrb za otroke,
- očetje, ki skrbijo za zabavo, medtem ko se matere ukvarjajo z gospodinjskimi deli;
- koristni očetje, ki pomagajo pri negi in vzgoji, po navodilih partnerke pa tudi pri gospodinjskih opravilih;
- polno vključeni očetje, kjer sta gospodinjsko delo in skrb za otroke razdeljena enakomerno, starševske vloge pa so med seboj zamenljive.

V Sloveniji naj bi prevladovala predvsem dva tipa očetov: tisti očetje, ki so v družinsko delo in skrb za otroke vključeni redko oziroma po potrebi, sami pa povečini opravljajo t.i. moška opravila ter koristni očetje, ki so sicer vključeni, vendar delo vseeno ni enakomerno razdeljeno (Rener in drugi 2008, 41).

V duhu novega očetovstva in spodbujanja enakopravnosti, tako v javni sferi⁴ kot tudi v zasebni sferi, deluje, na pobude Evropskih smernic, tudi slovenska zakonodaja. Podlago za družinsko politiko predstavlja Resolucija o temeljnih oblikovanju družinske politike v Sloveniji (Ur.l. RS št. 40/1993), ki se zavzema za enake možnosti ter za enako odgovornost obeh staršev, kjer je v ospredju dobrobit za otroka (in ne toliko enakost med spoloma). Na področju večje vključitve očetov v družinsko dogajanje, predvsem v čas novorojenčka, pa je v ospredju predvsem možnost koriščenja očetovskega dopusta, ki je bila uvedena leta 2001 z Zakonom o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Ur.l. RS št. 97/2001) in traja 90 dni ter dopusta za nego in varstvo otroka, za katerega se lahko odločita ali mati ali oče in traja 260 dni. Zakon o delovnih razmerij (Ur.l. RS št. 42/2002) ščiti starše na starševskih dopustih pred odpustitvijo, na področju enakopravnosti pa deluje Zakon o enakih možnostih (Ur.l. RS št. 59/2002).

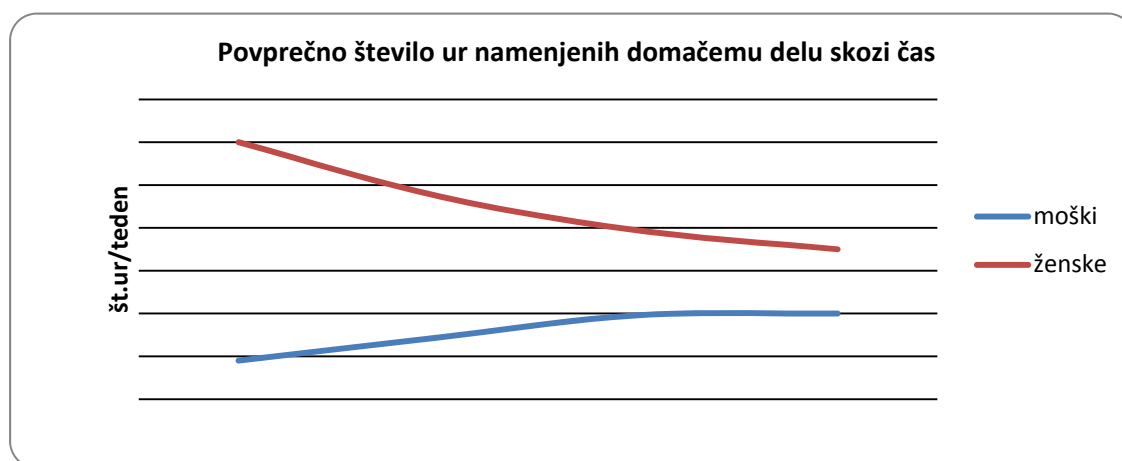
⁴ Preko prožnih oblik dela: prožni delovni čas, skrajšan delovni čas, delo na domu, delitev delovnega mesta, osebni fond ur, delo ob določenih dnevih (Černigoj Sadar in Kanjuo Mrčela 2010).

3 DOMAČE DELO

Z modernizacijo in intenzivnim tehnološkim razvojem se količina domačega dela ni bistveno zmanjšala, prišlo je le do premestitve težišč, dvigovanja higienskih, psiholoških, pedagoških in drugih standardov, zaradi česar se je družinsko in gospodinjsko delo prestrukturiralo in ne pa tudi količinsko in časovno v večjem obsegu zmanjšalo (Rener v Rener in drugi 2008, 14–15). Prišlo je do t.i. redistribucije in racionalizacije družinskega dela, kjer se je del prenesel na plačljive storitvene servise. Rahlo zmanjšanje skupnega števila opravljenih ur v gospodinjstvu Robinson (v Humer 2009, 80) utemeljuje z družbenimi in ekonomskimi dejavniki (množično vstopanje žensk na trg dela in zaposlovanje žensk, višanje izobrazbe) ter s spremenjenimi percepcijami domačega dela.

Kot je prikazano v spodnji tabeli se je delež ur, namenjenih domačemu delu, pri moških povečal, pri ženskah pa zmanjšal.

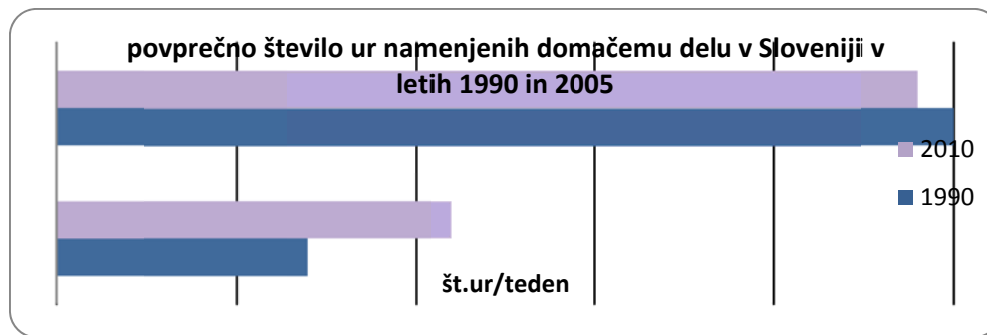
Graf 3.1: Povprečno število ur, namenjenih domačemu delu, skozi čas

Vir: Bianchi, S. in drugi (2000, 207).

Čeprav je zgornji prikaz odraz stanja v ZDA, je kljub temu to splošen trend. V Sloveniji so od leta 1990 do 2010 moški svojo udeležbo pri domačem delu skoraj podvojili, medtem ko so ga ženske malenkost zmanjšale. Kljub temu pa še vedno ostaja jasno: ženske nedvomno opravijo več dela kakor moški. Ženske namreč na teden opravijo 24 ur domačega dela več kot moški, pri čemer je zajeto vse domače delo, samo za gospodinjstvo pa namenijo povprečno 10 ur več, kot jih namenijo moški (Humer 2009, 81).

Graf 3.2: Povprečno število ur, namenjenih domačemu delu, v Sloveniji v letih 1990 in 2005

Vir: Rener in drugei (2008, 73) in Anketa o življenjskih pogojih (2010).

Poleg tega da ženske namenijo domačemu delu več ur, raziskave o spolni delitvi dela v gospodinjstvu in v družini govorijo tudi o jasnih kvalitativnih razlikah (način in vrsta opravljenega dela) delitve dela med spoloma. Moški opravljajo prijetnejša in manj rutinska opravila, časovno fleksibilna dela, dela za katera sami določijo kdaj in kako bodo opravljena, prostočasna ter izvršilna dela brez planiranja. Ženske pa opravljajo več neposredne skrbi, predvsem negovalna dela so še vedno skoraj povsem v njihovi domeni (Rener in drugi 2008; Analiza stanja 2005; Humer 2008). Za ženska dela tako veljajo gospodinjska opravila znotraj prostora bivanja (kuhanje, čiščenje, pomivanje, nakupovanje), medtem ko so moška dela vzdrževanje doma, manjša popravila, skrb za avto. Delitev dela torej še vedno ostaja spolno določena, ženske še vedno opravijo večji del domačega dela, medtem ko jim moški sicer pomagajo, pri čemer pa se poslužujejo njim prijetnejših opravil. Razlika se pojavlja tudi v samem načinu pristopa (medtem ko se moški popolnoma posvetijo otroku in igri z njim, matere poskušajo otroke koristno vplesti v vsakdanja opravila – npr. skupno pranje in zlaganje perila, pospravljanje, itd.) ter v percepciji domačega dela, saj moški, za razliko od žensk, domačega dela ne dojemajo kot del starševske odgovornosti (Humer 2009, 139). Čeprav v osnovi očetje zagovarjajo enakopravnost in udeležbo obeh staršev pri vzgoji, pa vloge kljub temu spolno delijo. Materam še vedno pripisujejo tisto čustveno plat vzgoje, medtem ko sebe vidijo bolj v podporni vlogi materam in kot tistega, ki je bolj zabaven in se lažje aktivira v očetovski funkciji, ko je otrok malo večji (Humer 2009; Rener in drugi 2008).

Gilbert (v Ule in Kuhar 2003, 67) definira tri tipe delitve spolnih vlog v družini, pri čemer prvi, tradicionalni tip, skorajda ni več prisoten:

- tradicionalni tip, kjer oba partnerja delata polni delovni čas, vendar sta gospodinjsko delo in skrb za otroke ženska odgovornost,
- moderni, participatorni tip, kjer si partnerja delita obveznosti starševstva, ženska pa ostaja odgovorna za gospodinjska dela,
- egalitarni tip, ker si partnerja enakovredno delita vloge in sta oba poleg svoje zaposlitve aktivno vpletena tako v gospodinjsko kot tudi v družinsko življenje.

In kateri so dejavniki, ki vplivajo na razporeditev in delitev domačega dela? Badlock in Hadlow (v Rener in drugi 2008, 22) ugotavljata, da na usklajevanje družine in zaposlitve poleg zunanjih dejavnikov (prilagojen delovni čas, varstvo) pomembno vplivajo notranji dejavniki. Ključni problem usklajevanja družin in zaposlitve naj bi bila neenakomerna delitev dela med partnerjema. Očetje si ne izbirajo družini naklonjenih prioritet, matere pa se soočajo s kroničnim pomanjkanjem časa in svojih partnerjev ne zanjo v zadostni meri motivirati.

Razlike med prepričanji, ki so pogosto liberalno enakovredno naravnana, in dejansko realizacijo delitve domačega dela so pogoste in se po Cromptonu pojavljajo v štirih navezah (Crompton v Humer 2009, 140):

- dosledno liberalna – liberalna stališča glede delitve in tudi bolj liberalna sama delitev domačega dela,
- nedosledno liberalna – tradicionalna stališča in bolj liberalna delitev med spoloma,
- nedosledno tradicionalna – liberalna stališča in bolj tradicionalna delitev dela,
- dosledno tradicionalna – tradicionalna prepričanja o spolnih vlogah in tradicionalna delitev dela.

Največ partnerstev spada v nedosledno tradicionalni tip s prevladujočimi stališči o enakovredni delitvi domačega dela in dejanski asimetriji, kjer večji del opravijo ženske (Humer 2009, 140).

Švab razloge za to, da so spremembe na področju družinskih vlog še v zametkih in daleč od aktivnega očetovanja ter enakomerne delitve družinskega dela med partnerjema, vidi predvsem v ukoreninjeni ideologiji tradicionalne družine ter družinskih vlog in ideologizaciji materinstva, močno razviti širši sorodniški mreži, ki je sicer podporna, vendar pogosto na račun manjše vključenosti moških v skrb za otroke in ostalo družinsko delo, ter v

intenzivnejših pogojih dela (Švab 2006, 79). Pomembno vlogo pri domačem delu, še zlasti pri skrbi za otroke, torej opravljajo sorodniške mreže z argumentom, da želijo pomagati zaposlenim mladim staršem, ki se vsakodnevno soočajo s težavami pri različnih obveznostih in s tem posledično (kar trdi že Švab 2006) lahko tudi preprečijo večjo vključitev moškega v družinsko sfero dela (Humer 2009).

Očetje si torej, vsaj v osnovi, želijo bolj skrbeti za otroke, biti bolj vključeni v družinsko sfero in povečati svojo participacijo (v primerjavi z generacijo svojih staršev), vendar pa želje v praksi pogostokrat ne realizirajo. Biti pripravljen namreč še ne pomeni tudi dejanske participacije. In v kolikšni meri intervjuvani moški gospodinjsko delo razumejo kot žensko, v kolikšni meri so oni vpleteni v družinsko delo in predvsem kakšen je njihov pogled na aktivno vključenost moškega v družinsko sfero dela?

4 EMPIRIČNI DEL – Primerjava moških percepcij in praks spolne delitve dela glede na urbano in ruralno okolje

Na podlagi raziskave o percepciji in praksah moških o spolni delitvi dela analiziram stališča o enakosti med spoloma ter enakovredni delitvi domačega dela ter realizacijo le teh v dejanski delitvi dela v posameznih gospodinjstvih. Pri tem primerjam tako percepcije kot tudi prakse moških, živečih v urbanem in ruralnem okolju.

4.1 Opis metodologije, vzorčenja ter poteka raziskave

Za preučevanje percepcije moških o delitvi domačega in skrbstvenega dela ter praksah le tega sem uporabila pol strukturiran intervju z moškimi, ki živijo skupaj s partnerico in imajo predšolske otroke oziroma otroke v starosti do 10 let. Intervju mi je omogočil, da sem lahko, poleg vnaprej pripravljenih vprašanj, pri določenih odgovorih še naprej raziskala, zakaj in čemu temu tako, kar mi pri vnaprej določenem strukturiranem intervjuju ali anketi ne bi bilo omogočeno. Namen moje raziskave je vpogled v moška stališča glede (enakopravne) delitve domačega dela ter preverba razlik med stališči in dejanskimi praksami. Hkrati pa me je zanimala tudi morebitna razlika med urbanim in ruralnim okoljem, zato sem se opravila deset intervjujev, od tega pet z moškimi, ki živijo v ruralnem in pet z moškimi, ki živijo v urbanem

okolju. Izbor intervjuvancev je potekal preko lastne, socialne neformalne mreže in se nadaljeval preko metode snežne kepe. Zaradi majhnega vzorca rezultatov nikakor ne smemo posploševati, veljajo samo za namen te raziskave.

Glede na geografske specifikke Slovenije (majhnost in razpršenost naselij ter ne tako ostre razlike med urbanim in ruralnim okoljem), sem se odločila za največje urbano okolje v Sloveniji, torej mesto Ljubljana ter manjše vasi, oddaljene od Ljubljane vsaj 50 km, v katerih število prebivalcev ne preseže 1200.

Statistični urad RS za določitev stopnje urbanosti okolja uporablja dva koncepta:

1. OECD-jev koncept opredelitve podeželskih in mestnih območij se uporablja za razvrščanje statističnih regij. Na lokalni ravni so kot podeželske občine opredeljene tiste, ki imajo manj kot 150 preb./km²; na regionalni ravni pa se meri delež prebivalstva, ki živijo v podeželskih občinah in loči pretežno ruralne regije (več kot 50% prebivalstva posamezne regije živi v podeželskih občinah), zmerno ruralne regije (15-50% prebivalstva v podeželskih občinah) in pretežno urbane regije (v ruralnih občinah živi manj kot 15% prebivalcev regije).
2. Eurostatov koncept Stopnja urbanizacije se uporablja za določanje območij po stopnji naseljenosti in se uporablja za razvrščanje občin v sklenjene nize občin, pripadajočih isti statistični regiji. Poleg gostote prebivalstva se uporablja še merilo prostorske povezanosti lokalnih enot in število prebivalcev. Ta koncept loči gosto poseljena območja (več kot 500 preb./km² in najmanj 50.000 preb. v nizu občin), vmesna področja (več kot 500 preb./km² in vsaj 50.000 preb. ali pa ta meji na gosto poseljeno območje) ter redko poseljena območja.

Po OECD-jevem konceptu nobena izmed slovenskih statističnih regij ne spada v pretežno urbane, Ljubljana oziroma osrednjeslovenska regija (poleg zasavske, gorenjske in obalno-kraške) sodi v zmerno ruralne regije. Ostale sodijo v pretežno ruralne. Po Eurostatovi definiciji pa sodita med gosto poseljena območja le občini Ljubljana in Maribor, največ, kar 71% pa jih sodi v redko poseljena. Vseh pet intervjuvancev je bilo iz Ljubljane.

Pri iskanju respondentov ruralnega okolja sem upoštevala zgoraj navedena koncepta. Kraj bivanja štirih intervjuvancev spada v redko poseljena območja, ki so v pretežno ruralnih regijah (trije iz jugovzhodne, en iz koroške regije). Le kraj enega intervjuvanca spada v osrednjeslovensko regijo, vendar v redko poseljeno območje, ki meji na jugovzhodno regijo.

Število prebivalcev ruralnih okolij, v katerih prebivajo intervjuvanci, se giblje med 24 prebivalcev (dva intervjuvanca, Jugovzhodna Slovenija) do največ 1200 prebivalcev (en intervjuvanec, Koroška regija).

4.2 Izvedba raziskave

Intervjuji so, po vnaprejšnjem dogovoru, potekali na različnih mestih: v domačem okolju intervjuvanca (šest intervjujev), preko skypa (en intervju), preko telefonskega pogovora (zaradi prostorske oddaljenosti; dva intervjuja), v službenih prostorih intervjuvanca (en intervju). Za vse intervjuje sem opravila transkript, imena pa zaradi anonimnosti in varovanja podatkov spremenila. Zaradi majhnega števila opravljenih intervjujev se posebnih metod obdelave rezultatov nisem lotevala, sem pa jih, pri posameznih sklopih, za lažjo primerjavo, kategorizirala glede na podobnost odgovorov.

V povprečju je intervju trajal 22 min in bil sestavljen iz dveh vsebinskih delov: prvi del je zajemal vprašanja glede stališč o enakopravni delitvi domačega dela ter enakopravnosti med spoloma v zasebni sferi, drugi del pa je bil osredotočen na prakse o delitvi domačega dela ter percepciji moških o dejanski delitvi dela. Preko vprašanj sem preverjala naslednje hipoteze:

1. Razlika med samimi stališči in mišljenji ter dejanskimi praksami v delitvi domačega dela, pri čemer a) se moški v urbanih okoljih v večji meri zavzemajo za enakopravno delitev dela, in je tudi dejanska delitev dela bolj enakovredna in b) se moški v ruralnih okoljih manj zavzemajo za enakopravno delitev dela, kar je razvidno tudi iz prakse.
2. Partnerja sta si, ne glede na okolje, enakovrednejša pri skrbi za otroka, medtem ko je gospodinjsko delo še vedno obravnavano kot žensko, pri čemer je v ruralnem okolju delež opravil, ki naj bi jih oziroma jih opravljajo ženske, večji.

4.3 Socio-demografski opisi vzorca

4.3.1 Intervjuvancii, živeči v urbanem okolju – Ljubljana

Starost in izobrazba: Povprečna starost moških je bila 36,8 leta, najstarejši je bil star 41 let, najmlajši pa 35. Dva intervjuvanca imata dokončano visoko šolo-fakulteto, en ima dokončano

višjo šolo, dvema pa do višje, enemu šeste, drugemu sedme stopnje izobrazbe, manjka samo še diploma (podatek se mi zdi pomemben, saj izobrazbo pridobiš skozi čas študija in ne le z zaključnim delom).

Zaposlitev: Vsi so zaposleni za nedoločen čas, trije z dopoldanskim delavnikom, pri čemer je en intervjuvanec poudaril prilagodljivost urnika, kjer dela po potrebi, večinoma dopoldne, če je potrebno tudi popoldne in ob vikendih. Le delo enega poteka v izmenah.

Partnerke: Zaposlene so tudi vse njihove partnerke, štiri imajo dokončano visoko šolo, ena pa končano srednjo šolo. Slednja je edina, ki ima nižjo stopnjo izobrazbe od moškega, stopnja izobrazbe ostalih je enaka ali višja od partnerjeve.

Status: Vseh pet živi s partnerko v izvenzakonski skupnosti, večinoma v samostojnem gospodinjstvu, le pri enem živi poleg partnerke in otroka še en družinski član (to je tudi edini par, ki je v procesu reševanja stanovanjskega problema).

Vera: Kar štirje so se pri vprašanju vere opredelili za ateiste, en intervjuvanec pa za pripadnika katoliške vere.

Otroci: štirje intervjuvanci imajo po enega otroka, en dva. Povprečna starost otrok je 3,5 leta. Najstarejši šteje 8 let, najmlajši eno leto.

4.3.2 Intervjuvanci, živeči v ruralnem okolju – Koroška in Jugovzhodna Slovenija

Starost in izobrazba: Povprečna starost moških je bila 29,4 leta, najstarejši je bil star 35 let, najmlajši pa 25. En intervjuvanec ima dokončano visoko šolo, dva višjo šolo, dva srednjo šolo, enemu pa do dokončane visoke šole manjka samo še diploma.

Zaposlitev: Trije so zaposleni za nedoločen čas, en za določen čas, a se v tej službi vidi tudi v prihodnosti, en intervjuvanec pa ni zaposlen. En intervjuvanec dela v izmenah, ostali pa v dopoldanskem času.

Partnerke: Zaposlene so tudi štiri partnerke, ena pa je brezposelna. Dve imata dokončano visoko šolo, ena višjo in ena srednjo šolo. Eni manjka do dokončane visoke šole samo še diploma.

Status: Poročen je samo en par, ostali živijo v izvenzakonski skupnosti. Večinoma živijo v samostojnem gospodinjstvu, le en par živi v skupnem gospodinjstvu s starši.

Vera: Štirje so se opredelili za pripadnike katoliške vere, en intervjuvanec pa za ateista.

Otroci: štirje intervjuvanci imajo enega otroka, en dva. Povprečna starost otrok je 2,5 leta. Najstarejši šteje 7 let, najmlajši 6 mesecev.

Intervjuvanci urbanega okolja so torej v povprečju za 7 let starejši, pri čemer je razlika v letih otrok manjša, povprečna starost otroka je večja za 1 leto, po čemer sklepam, da se moški v ruralnih okoljih prej odločajo za otroke. Poleg razlike v letih se je pokazala tudi razlika pri opredelitvi vere. Medtem ko so se intervjuvanci v urbanem okolju v večini (štirje od petih) opredelili za ateiste, so se v istem razmerju, vendar nasprotno, opredelili intervjuvanci v ruralnem okolju za pripadnike katoliške vere.

4.4 Analiza rezultatov: Percepcije in prakse

Zaradi lažjega pregleda ter različnih stopenj vključenosti moških v različna domača opravila bom le ta ločila na domača – gospodinjska dela in na skrbstvena dela - skrb in vzgoja otrok.

4.4.1 Enakopravnost med spoloma

Po podatkih Slovenskega javnega mnenja (SJM) je enakost med spoloma med prebivalci Slovenije zastopana zelo pozitivno, na lestvici 1-5 s kar 4,08 (Malnar in Bernik 2004, 124). Pozitiven odnos do enakovrednosti med spoloma so pokazali tudi intervjuvanci v moji raziskavi, saj je bila povprečna ocena zagovarjanja enakovrednosti med spoloma na lestvici 1-5 (pri čemer je 5 zelo zagovarjam in 1 sploh ne zagovarjam) 4,7, vendar pa se pojavijo znatne razlike med okolji: medtem ko so vsi intervjuvanci, živeči v urbanem okolju, izrazili izredno pomembnost enakosti med spoloma in jo ocenili z oceno 5, pa je povprečna ocena zagovarjanja enakovrednosti med spoloma v ruralnem okolju znašala 4,4, z enim "niti ja niti ne" pomembno in z enim "še kar pomembno".

Ker je zavzemanje za enakopravnost zelo širok pojem, sem se odločila še za preverjanje stališč, kako pomembna se zdi intervjuvancem enakovredna delitev dela med partnerjema, saj je slednja del enakopravnosti med spoloma. Povprečje vseh intervjuvancev (prav tako na lestvici 1-5) je znašalo 4,2 in je tako nižje od povprečja zagovarjanja enakosti med spoloma. Prav tako se zopet pojavlja razlika med okolji: med intervjuvanci urbanega okolja znaša

povprečje 4,8, kar pomeni, da je le en intervjuvanec ocenil, da je delitev dela še kar pomembna, vsem ostalim pa se je enakovredna delitev dela med partnerjema zdela zelo pomembna. Povprečna ocena delitve dela med intervjuvanci, živečimi v ruralnem okolju, pa znaša 3,6, pri čemer se le dvema zdi enakomerna porazdelitev dela zelo pomembna, tistemu, ki je enakost med spoloma ocenil z najnižjo oceno med vsemi, pa celo nepomembna. Že tu se torej kažejo razlike med splošnim zavzemanjem za enakopravnost ter med bolj določenimi področji.

4.4.2 Gospodinjska opravila

V osnovi se torej intervjuvancem urbanega okolja v teoriji zdi enakost med spoloma in enakovredna delitev dela zelo pomembna, vendar se je pri sami specifikaciji gospodinjskih del (likanje, pospravljanje, pranje, kuhanje, ...), kljub temu izkazalo, da se načeloma vsi strinjajo, da lahko vsa dela opravljata oba, kdo pa ga opravlja pogosteje pa je odvisno od tega, komu gre delo bolj od rok in pa seveda časa. Vsekakor pa se morajo dela porazdeliti. Le pri likanju se je odgovor, da je to žensko opravilo, pojavil večkrat (štirikrat). Vsi so tudi mnenja, da so manjša in tehnična opravila moško delo.

Tehnične stvari so moška stvar, pa kakšne težke stvari za nosit, to je moška stvar. Sicer pa naj bo delo razdeljeno po najboljših močeh, vsak naj prispeva kolikor zmore, zna in ima čas. Tako dela po stanovanju kot skrb za otroke. (Jaka, 35, urbano okolje)

Intervjuvanci so pri moških opravilih največkrat izpostavili predvsem fizično zahtevnost dela, saj ženske zaradi same konstrukcije telesa ne morejo opravljati fizično zahtevnejših del. Vendar pa tudi manjša popravila niso več zgolj v moški domeni:

To je tako, naj bi bilo bolj za moške, čeprav takšna lažja popravila, recimo zamenjava žarnice, to lahko tudi ona naredi. Če je pa kaj fizično težjega, potem pa moški ali pa kakšen mojster. (Matej, 41, urbano okolje)

Prej ona kot jaz ali pa sosed. Jaz sem za računalnike. (Ivo, 36, urbano okolje)

Če percepcije delitve dela moških urbanega okolja govorijo (razen likanja) v prid enakomerni porazdelitvi, pa se je v praksah, pri dejanski razdelitvi domačega dela izkazalo, da je delitev gospodinjskega dela blizu enakovredne, nikakor pa enako percepcijam. Likanje tudi v praksah ostaja ženska domena, kuhanje je povsem stvar posameznega partnerstva (od tega da večkrat skuha moški do tega da ga velikokrat skuha babica) pri pranju pa je pogosta delitev dela

(partnerka da perilo oziroma posodo v pralni stroj, partner pa ga obesi in zloži). Čeprav naj bi pospravljala oba partnerja pa moško popravljanje največkrat pomeni delo s sesalcem. Čeprav se moškimi zdi, da s tem enakovredno sodelujejo pri opravljanju dela, so ženske še vedno tiste, ki na tem področju postorijo več.

Ženske še vedno v večji meri ostajajo koordinatorke domačega dela, saj večkrat opozarjajo na to, da je potrebno kaj postoriti. Pri tem je pogosto kombiniranje in delitev dela med partnerjema, npr. perilo opere partnerka, medtem ko ga obesi in/ali zloži njen partner, ona pomije, on poseša, in podobno.

Da se spreminjajo standardi in preference domačih del in da partnerja nista več pripravljena nameniti toliko ur določenim gospodinjskim opravilom, nam jasno kaže tudi citat *"likamo sploh ne oziroma zelo malo. Če ravno rabim kakšno srajco za v službo si jo ali zlikam sam al mi jo pa ona"* (Jaka, 35, urbano okolje). Enak pogled in stanje je podal tudi intervjuvanec iz ruralnega okolja, saj se mu zdi likanje izguba časa, ki ga lahko kako drugače koristno porabi in preživi z družino (Rok 32, ruralno okolje).

Le v gospodinjstvu enega intervjuvanca je likanje, pranje in pospravljanje ženska domena, pri čemer je izpostavil, da je temu tako zaradi nerešenega stanovanjskega problema, da ji sicer pomaga ampak glede na to, da to še ni njegov pravi dom »se raje ne vtika«. Da pa se bo situacija spremenila, ko se bosta preselila, saj ji že zdaj poskuša čim več pomagati.

Nakupovanje je, v primerjavi z ostalim domačim delom, še najbolj prodrlo v moški svet, tako v urbanem kot tudi ruralnem okolju. Izvaja pa se deljeno, največkrat partnerka (ali oba) napiše listek, s katerim gre moški v trgovino. Moški ocenjujejo, da je tak način nakupovanja veliko bolj sistematičen in racionalen.

Grem jaz mimogrede iz službe, pokličem, kaj rabiš in prinesem. (Aleš 28, ruralno okolje)

Že v osnovi so intervjuvanci ruralnega okolja manj naklonjeni enakovrednosti in še manj enakovredni delitvi dela med spoloma kot pa intervjuvanci iz urbanega okolja. Za kuhanje, likanje in pranje menijo, da so to ženska opravila in tako je tudi v praksi. Le v enem gospodinjstvu je kuhar bolj pogosto moški, ta pa je tudi edini, ki je mnenja, da je kuhanje stvar obeh. Vendar je pri tem takoj poudaril vidik enakopravne delitve: *"kuham večinoma jaz, pospravi pa potem ona"* (Rok, 32, ruralno okolje). Edina zares kuharska stvar, ki se jo lotijo

moški, je pečenje na žaru. Kljub temu, da skoraj vsi obravnavajo kuhanje za bolj žensko opravilo, pa to ne pomeni, da sami nikoli ničesar ne skuhamo oziroma ne postorijo kakšnega drugega dela. Postorijo, če je potrebno oziroma tega zaradi odsotnosti ne postori partnerka ali kdo drug.

V večini kuha ona. Jaz spečem na žaru pa skuham, kadar je ona odsotna. No, ko sem bil brez službe, sem jaz kuhal, pa tistih 14 dni po porodu tudi. (Dejan, 27, ruralno okolje)

Znam že (likat), sam ne. Bi pa, če bi bilo treba. (Rok, 32, ruralno okolje)

Dela, kot so pospravljanje, pomivanje in nakupovanje veljajo za dela obeh. Vendar pa jih, ne preveč presenetljivo, v večini opravljajo ženske. Moški v ruralnem okolju, tako kot moški v urbanem okolju, največkrat kaj posesajo, pri čemer se jim zdi vložek njihovega dela skoraj enak ženskemu. Pa vendar, če vsake toliko časa kaj postorijo, se poraja vprašanje, zakaj se v delo ne vključijo večkrat. Eden izmed argumentov je, da delajo na način, ki partnerkam ne ustreza, ali pa ne naredijo tako dobro, kot bi naredile to one, zato je na koncu v interesu obeh, da naredi ona. Drug argument pa podaja Hochschild z ekonomijo hvaležnosti (Hochschild v Humer 2009, 87), po kateri so ženske "srečne", da partner sploh kaj naredi, zato se sprijaznijo s tem, kar je narejeno, preveč pa ne upajo zahtevati.

Če so intervjuvanci v Ljubljani kot dela, ki jih opravljajo, izpostavili fizično napornejša dela, popravila ter tehnične stvari, so enake odgovore podajali tudi intervjuvanci iz ruralnega okolja, s tem da so slednji večkrat navedli tudi košnjo trave in urejanje okolice.

4.4.3 Dogovarjanje in konflikti

Do dogovora o načinu delitve dela je pri vseh intervjuvancih prišlo bolj ali manj spontano. Določeno delo opravi tisti, ki ima čas in/ali znanje in boljše spretnosti. Kljub temu so vsi intervjuvanci navedli, da je največkrat partnerka tista, ki koordinira opravljanje del in jim največkrat naroči, naj kaj postorijo, čeprav kdaj pa kdaj tudi sami vidijo. Zato ni presenetljivo, da prihaja do nesoglasij, ki pa so v večini, kot navajajo intervjuvanci, manjši konflikti.

Ja včasih se skregava. Pa reče, da je ona že večkrat posesala, meni se pa ne zdi. (Rok, 32, ruralno okolje)

Pa tudi v drugo smer:

Delovna obleka ni bila oprana, je pozabila oprati. Sam to so manjši prepirčki. Bi pa verjetno rada, da bi bil malo več z njo in otrokom, sam če je treba delat, je treba delat. (Dejan, 27)

Do konfliktov med partnerjema zaradi delitve domačega dela pride zaradi načina opravljanja dela ali pa zaradi neizpolnitve partnerjevih pričakovanj. Pogosto so namreč tudi partnerke tiste, ki nastopajo kot ovira vključevanja moških v domače delo zaradi nadzora nad opravili in načinom njihove izvedbe (Rener in drugi 2008, 87). Ravno tu pa prihaja do nasprotujočih si želja in praks: če ženske po eni strani niso vedno zadovoljne nad opravljenim delom "*vedno ima kaj za pripomnit*" (Luka 37, urbano okolje) in posledično raje delo opravijo same, pa so skoraj vsi moški mnenja, da partnerka pričakuje od njih večjo vpetost v sfero domačega dela.

Ja bi želela, da sem bolj vključen, pa pričakuje več, ampak je pa tud ponosna name. Vedno pravi on ni nikoli hotel kuhati, pa ga poglej zdaj. (Blaž, 35, urbano okolje)

Prav tu se torej pojavlja potreba po komuniciranju in dogovarjanju o delitvi domačega dela, saj bi z usklajevanjem posameznikovih želja in pričakovanj lažje dosegli večjo enakovredno delitev dela, hkrati pa se izognili konfliktom.

4.4.4 Skrb za otroke

Največjo vključenost vseh moških je nedvomno zaslediti pri skrbi za otroke, čeprav so očetje vključeni že od samega začetka, možnost očetovskega dopusta pa so izkoristili prav vsi, pa so tudi sami priznali, da se s starostjo otroka njihova vključenost povečuje. Na začetku, ko se otrok rodi, namreč niso še tako veščji, jih je strah, poleg tega pa prepuščajo prednost materam, da ustvarijo z otrokom čustveno vez. Zato ostajajo bolj v opazovalni funkciji in poskušajo pomagati, tekom odraščanja pa se vedno bolj vključujejo:

Peter (5 let) je že mal večji, pa sva se zmenila, da ona "zrihta" Lano (1 leto), jaz pa Petra. (Jaka, 35, urbano okolje)

Kot vidimo je pogosta delitev skrbi *enkrat en, drugič drug* med partnerjema v prvem ali pa v drugem smislu:

Zjutraj jo ima ona, ker je bolj jutranji človek, zvečer jo pa jaz "spedenam" za spat, ker njej bolj ustreza biti zvečer prosta, men pa zjutraj, da lahko malo dlje spim. (Ivo, 36, urbano okolje)

Vsi intervjuvanci, ne glede na kraj bivanja, si želijo in tudi so vključeni v skrb za otroke, in povečini postorijo vse, kar je pri skrbi za otroka potrebno: od varstva, previjanja, kopanja, hranjenja do igranja in učenja. Le en intervjuvanec ruralnega okolja je za previjanje in hranjenje navedel, da to največkrat postori partnerka. Kljub temu pa manjše razlike obstajajo: če sem v pogovoru v Ljubljani izvedela, da: "*se tudi ponoči vstaja, seveda. Pa tudi če imam zjutraj*

službo, meni je logično, da če je ona cel dan z otrokom, pa potem še ponoči, je ravno tako utrujena, kot jaz. Zakaj potem ne bi vsak pol." (Ivo, 36), pa je bil pogovor na podeželju malo manj enakopraven glede na spol: "znam previjati, sam večkrat ona" (Miha 25, ruralno okolje) in "zdaj ko grem v službo, ponoči ne vstajam več, ko sem bil pa na dopustu, sem pa vstal" (Dejan, 27, ruralno okolje).

Ženske naj bi pogosteje izostajale od dela zaradi bolezni otrok, razloga se največkrat omenjata dva: mnenje, da otrok takrat potrebuje materino ljubezen ter finančni vidik, po katerem naj bi bila izguba dohodka manjša, ker naj bi bil tudi zaslužek ženske manjši (Rener in drugi 2008; Analiza stanja 2005). V raziskavi, ki sem jo opravila, intervjuvanci niso navedli nobenega od zgornjih razlogov, doma pa v večini ostane tisti, ki mu službene razmere to dopuščajo, pogosto pa za bolnega otroka poskrbijo tudi upokojene babice.

Intervjuvancem se povečini zdi, da so v družinsko dogajanje vpeti dovolj, oziroma so vpeti v tolikšni meri, kolikor hočejo biti, kar nam kaže na izbirnost očetovstva (Švab 2001), medtem, ko matere te opcije nimajo. Kljub temu pa intervjuvanci iz ruralnih okolij kot razlog, ki jim preprečuje večjo vključenost, navajajo predvsem službo.

Meni se zdi, da sem dovolj vpleten, medtem ko bi Deja rajši videla, da sem več z njima. Sam jaz pa, če le lahko, raje kakšen evro več zaslužim. (Aleš, 28, ruralno okolje)

Seveda hočeš biti čim več z otroki, saj sem, kolikor sem lahko. Največkrat me predvsem službene zadeve omejujejo, pa potem poskusim čez vikend nadoknaditi. (Jan, 35, ruralno okolje)

Doma bi bil vsekakor rad več, pa ne morem, zaradi službenih zadev. Ne morem jaz šefu reči zdaj grem pa domov, ker bi bil rad z družino. Drugih ovir kot službe pa ni. (Dejan, 27 let, ruralno okolje)

Ostalih ovir pri večji vključenosti v družinsko življenje, poleg službenih, intervjuvanci niso navajali, so pa pogosto navedli, da bi si po vsej verjetnosti partnerke želele, da bi bili še bolj vključeni v družinsko sfero dela.

4.4.5 Sorodniške vezi

Vsi intervjuvanci iščejo pomoč pri svojih sorodniških vezeh, največkrat pri svojih starših. Največkrat pomoč koristijo za varstvo, ko sta oba partnerja odsotna oziroma ko je otrok bolan. Pomoč se omenja še pri občasnem kuhanju kosila, nikakor pa ne pomeni prelaganja odgovornosti in dela iz moškega na drugo pomoč, vsaj ne v partnerstvih, ki živijo v svojem gospodinjstvu.

4.5 Diskusija

Kot vidimo je novo očetovstvo prisotno predvsem pri skrbi za otroke, medtem ko je enakopravnost delitve gospodinjskega dela bolj v povojih. Kot ugotavlja Humer delitev domačega dela, predvsem gospodinjska opravila, poteka glede na preference, vsečnost posameznih opravil in čas. Pogosto svoj prispevek moški razumejo kot pomoč in razbremenitev partnerke, velikokrat tudi na njeno pobudo (Humer 2009, 134). Moški se sicer vidijo kot popolnoma enakovredne člane v gospodinjstvu in pri gospodinjskih delih, vendar pa priznavajo, da niso tako veščji in spretni pri teh delih, kot so recimo ženske in kot taki velikokrat ostajajo v vlogi pomočnikov. Seveda se tu postavlja vprašanje, če ni to, da so ženske bolj veščje, včasih le izgovor v izogib določenemu delu, saj nenazadnje vsi priznajo, da v času partnerkine odsotnosti postorijo vse potrebno. In če je v urbanem okolju ne le percepcija pač pa tudi sama delitev gospodinjskih del bolj enakovredna in se jih moški v večji meri poslužujejo, čeprav še vedno daleč od enakopravne delitve, je na drugi strani delitev domačega dela na podeželju veliko bližje t.i. tradicionalni. Ne glede na kraj bivanja pa se vsem intervjuvancem ne zdi, da žena več dela, oziroma se jim v splošnem zdi, da mogoče malenkost več, vendar pa so prav si intervjuvanci takoj poudarili svoj vložek v gospodinjstvu. Intervjuvanci v ruralnem okolju so se večkrat oprli na svoje delo zunaj doma v smislu, da partnerka več postori znotraj, sami pa zunaj doma. Pri domačem delu pa prihaja predvsem do moške precejnosti lastnega dela, saj pogosto ne vidijo obsežnosti partnerkinega vložka v skrbi za gospodinjstvo, svojega pa enačijo z njenim, četudi sami opravijo količinsko manj.

Glede na klasifikacijo delitve spolnih vlog po Gilbertu (glej zgoraj) bi ocenila, da velika večina intervjuvancev spada v moderni, participatorni tip, kjer si partnerja delita obveznosti starševstva, za gospodinjska dela pa ostaja odgovorna ženska in se jih moški lotevajo v večini po njenih navodilih. Le gospodinjstvo dveh intervjuvancev, živečih v urbanem okolju, se približuje egalitarnemu tipu, s popolnoma enakovredno delitvijo vlog, vendar ga ne dosežeta. Oziroma, če povežemo z očetovsko klasifikacijo (po Badlock in Hadlow, glej zgoraj), je večina t.i. koristnih očetov, ki pomagajo pri negi in vzgoji, v gospodinjskih opravilih pa sodelujejo po navodilih partnerke, dva pa se približujeta tistemu pravemu novemu očetu, ki je enakovredno s partnerko vključen v vse družinske sfere dela, vendar ga, spet, ne dosežeta.

V diplomski nalogi sem preverjala razlike med samimi stališči in praksami in ugotovila, da so stališča intervjuvancev v urbanih okoljih zares bolj naklonjena enakosti med spoloma, hkrati pa so tudi razlike med stališči in praksami manjše, četudi so. Na drugi strani se intervjuvanci

ruralnega okolja malce manj zavzemajo za enakost, še manj za enakovredno delitev družinskega dela, delitev dela pa v praksi temu ustreza. Tudi tu se pojavljajo manjše razlike med percepcijami in praksami. Strnemo lahko, da je delitev dela v gospodinjstvih intervjuvancev v urbanem okolju bolj egalitarna. Prav tako se je potrdilo, da največjo stopnjo enakosti med spoloma dosega skrb za otroka, kjer sta aktivno vključena oba partnerja, medtem ko gospodinjska dela ostajajo domena žensk, kar je še malce bolj vidno v ruralnem okolju. Ženske imajo glavno vlogo tako v samem izvajanju kot tudi v planiranju, moški pa, četudi sebe sprva ne vidijo tako, je pa to moč razbrati preko pogovorov, predstavljajo pomoč.

Enakovredne delitve dela torej ne doseže nobeno gospodinjstvo intervjuvancev, razloge pa lahko iščemo predvsem v ukoreninjeni ideologiji tradicionalne delitve dela, kjer se ženske povezuje z gospodinjstvi opravili. In čeprav je na določenih področjih ideologija že presežena (pospravljanje), na drugih delno presežena (nakupovanje, kjer pa so ženske še vedno tiste, ki planirajo nakup), pa ostaja na nekaterih področjih še povsem tradicionalna (likanje). Zdi se, da proces novega očetovstva zares zaživi le v skrbi za otroke, kjer sta zavedanje o pomembnosti aktivne vključenosti obeh staršev in sama participacija dosegla približek enakovrednosti. Materinstvo še vedno ohranja svojo pomembnost, zato je povsem enakovredna delitev, vsaj ob otrokovem rojstvu praktično nemogoča. Na drugi strani je očetova »strahospoštovana« avtoriteta, ki mu jo pripisuje tradicionalna delitev družinskih vlog v zatonu, oče ni več vedno tisti, ki kaznuje in ki bi se ga otrok bal. Vlogo strogega očeta tako prevzemajo matere oziroma se enakomerno porazdeli med staršema.

Iskanje razloga za sledeče rezultate in razlikovanje med percepcijami in praksami je večplastno, na porazdelitev domačega dela vpliva več, med seboj povezanih, dejavnikov. Izkazalo se je, da ima okolje, kljub slovenski majhnosti, svoj vpliv. Intervjuvanci v urbanem okolju so bolj naklonjeni enakovredni delitvi dela, kar ni presenetljivo, saj so urbana okolja manj tradicionalna in bolj odzivna na spremembe. Drug dejavnik, ki se je pokazal kot značilno povezan z okoljem, je vera. Medtem ko se je večina intervjuvancev v urbanem okolju izrazila za ateiste, se je večina intervjuvancev v ruralnem okolju označila za pripadnike krščanske cerkve. Prav tako bi lahko rezultate povezali s stopnjo izobrazbe. Višja kot je, večja je verjetnost za egalitarnejši pogled na delitev domačega dela in obratno, hkrati pa jo lahko tudi povežemo z vero (v večini so se intervjuvanci z visokošolsko izobrazbo opredelili za ateiste). Na razdelitev domačega dela vplivajo tudi pričakovanja in zaposlitveni status tako partnerke kot njih samih ter bližina družinskih vezi, saj se v večgeneracijskem gospodinjstvu delo drugače porazdeli in opravljajo moški manj gospodinjstvih del. Dobljene rezultate je torej

res moč razumeti le v kontekstu vseh dejavnikov, ki vplivajo drug na drugega, predvsem pa je vključenost moškega v domačo sfero dela odvisna od njegove lastne pripravljenosti in želja.

5 ZAKLJUČEK

Procesi pluralizacije, individualizacije, spremenjenih percepcij in množičnega zaposlovanja žensk segajo tudi na zasebno, družinsko sfero. Novo očetovstvo v duhu enakovrednosti med spoloma zamenjuje tradicionalno delitev domačega dela. Moški se vse bolj zavedajo pomembnosti aktivnega vključevanja v družinsko sfero dela in se vključujejo tako v gospodinjska dela kot tudi v skrb za otroke. Če je vključitev v skrb za otroke v okviru odgovornega starševstva postala enakovrednejša, pa gospodinjska opravila še vedno ostajajo v domeni oziroma pod nadzorom žensk. Delitev domačega dela je tako odvisna od različnih dejavnikov: družbenega konteksta, kulture, ideologije, vere, pričakovanj, izobrazbe, zaposlitvenega statusa, ..., zato sem v svoji nalogi, preko intervjujev, iskala razlike in podobnosti moških percepcij spolne delitve dela glede na okolje ter razlike med percepcijami in praksami oziroma realizacijo delitve dela. Pri tem se je izkazalo, da so intervjuvanci v urbanem okolju bolj naklonjeni ideji enakosti med spoloma, posledično pa je, v primerjavi z intervjuvanci v ruralnem okolju, bolj enakovredna tudi dejanska razdelitev dela v gospodinjstvu. Na drugi strani so intervjuvanci v ruralnem okolju malce manj naklonjeni enakosti med spoloma, hkrati več gospodinjskih opravil definirajo kot ženska. Ženske pa jih temu posledično izvajajo tudi v praksi. Aktivnost pri skrbi za otroke je visoka tako pri intervjuvancih v urbanem kot tudi pri intervjuvancih v ruralnem okolju. Ne glede na okolje ostajajo fizično zahtevnejša dela v domeni moških.

Čeprav novo očetovstvo posega v tradicionalno delitev dela, pa je, kot lahko vidimo, ukoreninjenost slednje premočna, da bi kar tako izginila. Materinstvo še vedno ohranja posebno nenadomestljivo vlogo, prav tako se določena gospodinjska dela še vedno dojemajo, predvsem pa tudi izvajajo, le v domeni žensk. Moški se sicer vedno bolj vključujejo v sfero domačega-gospodinjskega dela in so, v primerjavi s svojimi očeti, veliko bolj vključeni, vendar pa njihova vključenost, vsaj pri gospodinjskih opravilih, ni zadostna. In če bi v 21. stoletju ob vsem družbenem in političnem zavzemanju ter poudarjanju enakopravnosti in enakovrednosti spolov pričakovali enakovredno delitev domačega dela, temu ni tako. Domače delo še vedno vsaj deloma ostaja ženska domena.

6 LITERATURA

Bianchi, Suzanne M., Melissa A. Milkie, Liana C. Sayer in John P. Robinson. 2000. Is Anyone Doing the Housework? Trends in the Gender Division of Household Labor. *Social Forces* 79 (1): 191–228.

Černigoj Sadar, Nevenka. 2000. Spolne razlike v formalnem in neformalnem delu. *Družboslovne razprave* XVI (34–35): 31–52.

--- in Aleksandra Kanjuo Mrčela. 2010. V iskanju ravnotežja med plačanim delom in skrbstvenim delom v družini. *Teorija in praksa* 47 (1): 123–138.

Goody, Jack. 2003. *Evropska družina*. Ljubljana: Založba cf.

Humer, Živa. 2009. *Etika skrbi, spol in družina: Procesi relokacije skrbi med zasebno in javno sfero*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Jogan, Maca. 2004. Slovenska (postmoderna) družba in spolna neenakost. *Teorija in praksa* 41 (1–2): 361–376.

Kanjuo Mrčela, Aleksandra in Nevenka Černigoj Sadar. 2007. *Delo in družina: s partnerstvom do družini prijaznega delovnega okolja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Malnar, Birna in Ivan Bernik, ur. 2004. *S Slovenkami in Slovenci na štiri oči*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Nentwich, Julia C. 2008. New fathers and Mothers as Gender Troublemakers? Exploring Discursive Constructions of Heterosexual Parenthood and their Subversive Potential. *Feminism & Psychology* 18 (2): 207–230.

Renner, Tanja. 2008. Spodleteli projekt? Novo očetovstvo v evropski politični in ekonomski zgodovini. V *Novo očetovstvo v Sloveniji*, ur. Tanja Renner, Živa Humer, Tjaša Žakelj, Andreja Vezovnik in Alenka Švab, 14–31. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

---, Živa Humer, Tjaša Žakelj, Andreja Vezovnik in Alenka Švab. 2008. *Novo očetovstvo v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Statistični urad RS. 2007. *Upravno teritorialna razdelitev. Projekt statistike razvoja podeželja*. Dostopno prek:

http://www.stat.si/tema_splosno_upravno_podezelje_predstavitev.asp (24. avgust 2012).

Švab, Alenka. 2000. Poti in stranpoti novih očetovskih identitet. *Teorija in praksa* 37 (2): 24–263.

--- 2001. *Družina: od modernosti k postmodernosti*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

--- 2006. Družinske spremembe. V *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*, ur. Tanja Renner, Mateja Sedmak, Alenka Švab in Mojca Urek, 63–88 Koper: Založba Annales.

--- 2008. Novo očetovstvo v kontekstu družinskih sprememb. V *Novo očetovstvo v Sloveniji*, ur. Tanja Renner, Živa Humer, Tjaša Žakelj, Andreja Vezovnik in Alenka Švab, 33–71. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Ule, Mirjana in Metka Kuhar. 2003. *Mladi, družina, starševstvo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Ule, Mirjana. 2008. *Za vedno mladi?: socialna psihologija odraščanja*. Ljubljana: Založba FDV.